

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

klar, som silfwer, i gylbene canaler. Där detta trä råtteligen planteras och stötes, måste det trivas, och sprider sig i flere grenar, af hwilke ingen får wara ofruktfam. Des löf upriska hela bygden, och frukten har en lifsigwande kraft. Ingen må tvinga det efter wäggarne, mindre komma det för nära med kniswen. Rötten af detta trä går ner i afgrunden, och suger saften ur bergsådran. I Holl och Singeland har det wuxit til den högd, at synen förlorat sig i toppen.

EPIGR. LXVII.

SYMBOLUM APOSTOLICUM.

Unde nisi a Paulo docti Petrove putentur,
Qui fidei normam constituere sua?
Carmen Apostolicum, dubio Scriptore per-
actum,
Non dubiam inuenit tempore quoque fidem.
Quæ si vera fides, Christus descendit ad Orcum
Grammaticæ verum, Rhetoricæque prius.

Kundgbresler.

Den 18 i denne månad kommer på Stadens Auctions-lammare at försäljas et nyligen från Petersburg ankommet parti lin och hampa, samt den i förra Wekobladet förkunnade ullen.

Zwänne wakre wagns-hästar, gule til färgen, och Norbaggar til nationen, äro til salu. De äro tillika gode rid- och slädraswäre.

Götheborgska

Magasinet.

Lördagen, den 22 Augusti 1761.

Slutet af oförgrivelige Tankar om
Storstkiften.

1. Håller jag före, at de hemans-ågor, som äro inom hant och stor, förtjena mindre upmärksamhet, än utmarken, och at denna bör delas före åt hwart hemman, än inägorna. Mina skäl äro följande: 1) äro hemmans-inågor på många, och kan hånda de mesta ställen, af ålder uptagne på ofruktbare och höglåntde platsar, då utågorna, som nu äro de bästa, kan hånda ståde under watten, eller innan man hade förstånd, at genom dikningar bringa wattusjuka ställen til fruktbarhet. Jag kunde här namngifwa många hemman och hele byar; men jag tror, at denna sanningen faller hwar och en i ögonen, som reser, såsom en tänkande människja, genom landet. 2) Äro utmarkerna rymligare, och af större widd, än inägorna, och här slystas på landets upodling. 3) Äro utmarkerna i en olidelig wanshärd, och fast än de äro både widsträcktare, och til jordmån

jordmän bättre, kunna de dock ej i Maji och Junii månader föda tillräckeligen den boskap, som förutan folket har de öfriga tio månaderna sin rikeliga föda af inägorna. 4) Wil utmärkens delning ej förorsaka så mycket spök och afund hos folket, som inägornas; särdeles om därmed försares med ömhet, råttvisa och försigtighet; utan hwar äboe lärer fågna sig, då han wet, hwar stycke han kan oberhindrad, och utan widlyftighet upraga och förbättra.

2. Tor jag, at inägorna skulle utan swårighet delas i storstiken genom frivilliga byten, äfwen som det skedd, och än sker i Dannemarf, efter öconomiska Magasinet berättelse. Man kunde därwid bruka sådana förbehåll, at ingen hemmans-del måtte skadas, utan hwar och en, under inseende af wederbörande, gifwa fullt emot fullt. Landmätaren skulle, til exempel, wara tillstådes, innan bytet blefwe stadfast, och kunde han wara kronan ansvarig, at ingen hemmans-del måtte bliwa sämre. Detta wille wäl draga ut på tiden, och kunde ända knapt äboe få ägor på et ställe: men i mit tycke winnes dock ändamålet, som är landets upodling, om hwar hemmans-brukare hade 3 til 6 hekar i stället för eget gårde. Då kunde han ömsa mellan ång och åker, och beteshagar efter behag; och förutan det, at en myckenhet af sten skulle snart upbrytas, och därigenom kan hända tunnland i byelag tillwinnas, skulle hwar en hafwa mer än dubbelt gagn af sina ägor. Härmed följer, efter mit tycke, ännu en fördel, uåmligen: Om jag skal byta, så byter jag ej förän jag wil, och behöfwer sålunda aldrig byta bort

bort et större stycke för et mindre, om jag är triswen äboe; utan jag kan hafwa tid och råderum, at förbättra mit til äfwentyrs oländiga stycke, at det blir jämgodt med det jag åstundar i wederslag; detta skulle ju gifwa drift och täflan i landets upodling, hwar på alt hystar.

3. Jag kommer nu til kostnaden: den wägar jag wäl ej hånstjuta hel och hållen åt Kronan; ehuru jag skulle tro, at indragningen af landmätare, som ej af ålder waret, gjorde, efter min hypotes, god besparing i cassan. Om det kunde utronas, huru stor tract en landmätare kan stå på et år, och statigen med honom betingades om arfodet, så torde en liten afgift af en kappe korn, eller des wärde, kanske läggas på hwart hult hemman, och därefter öfwerflås, huruwida flere eller färre landmätare i hwarje Province kunde därmed underhållas; hwarefter mät- och delningar borde företagas från den ene länets ände til den andre, alt efter som fonden wille tillsäga.

4. Nu återstår, at förebygga det wärsta hindret af ilwilja och ilparighet. Komma sådana, som äro wane at så tråtor, ihop med denna inråttningen, så är alt förlorat. Jag kan här swåriligen föreslå botemedel; ty hwar och en Swenskt äger full frihet, at under lagen och Domstolen söka beskydd och hägn emot äwerkan och intrång. Men jag önskar, at lagskipningen, i detta mål, må besynnerligen wisa sin owelbighet och renhet. Ingen Domare, och mindre någon Sakförwaltare, hafwe magt, at göra hinder och uppskof, som ej äro owe-

derfägeligen nödwändig. Wore det förhärdat, om den, som toge sig på, at utföra en sak, hwarigenom storskiftes-delningen hindrades, utan at hafwa tillräckeliga och klara skäl, skulle hållas för hwar mans nibing? Jag tackar Gud för den nåden, at så lyda jag, och önskar wälsignelse öfwer både lagstiftare och lagskipare, och at Gud wil gifwa bägge de mått och utwägar i denna och alla andra saker, hwarigenom ära må bo i vårt land, och Guds godhet flyta neder i des fåror!

Men ehuru gerna jag önskar, at allt måtte ske i sänja och kärlek, kan jag dock ej neka, at här torde förefalla saker, som måste afsöras, innan samfälta utmarker kan mätas och delas; emedan på flera ställen intag och betesmarker äro nyligen tillkomne: äfwen torde det finnas nödigt, at wissa ställen för fiskare wid hafsidan, och för andra nödtorfter på andra ställen, fria lemnas, särdeles hwar landet är tätare bebödt, hwilket allt, och til äfwen tyrs ännu mera, för tillkommande tider, med noga försigtighet måste jämkas. Hwarföre en förstors skynsamhet wore ej mindre skadelig, än en förläng utdrägt. At afhjelpa dessa hinder, torde altså hufwudsakeligen, och 5. södras öfwerhetens ärgård, hwars höga myndighet at stadga, bjuda och befälla, på hwad grund och sätt et sådant högarntigt ändamål skal sökas och winnas, hwar rättsmög med glädje både wördar och åtlyder. Kronan är ägare af sin jord, hwaraf en stor del ligger i öde och wanhäfd, på hwilken öfwer hela Riket flera millioner människor, än nu äro, kunde hafwa sitt underhåll;

underhåll. Alltså synas andre jordägare lätteligen blifwa stälde tilfreds; och äge wi jämwäl inom samhället mån, som i allt, hwad härtil hörer, äga den grundeligaste insigt, hwilkas utlåtande i de wigtigaste stycken kunde gifwa reda, och afhjelpa alla hinder. Jag nämner, med behymerlig högagning, Herr öfwer-Directuren Jaggor: des förslag om ny resning och skatlagning, utan allt perfelderbryderi, torde wara det, som hufwudsakeligen södras, at sätta storskiftes-delningen i werket; hwartil jag menar början wara gjord i Finland, och kan hända flerstädes.

A. 3 . .

Lärda Tidningar.

Köpenhamn. Et snille börjar upgå här i staden, som lofwar en stor Poet. Det är Herr Christian Tullin, som tilägnar sig den hedren, at allaredan förena mycken werld, och djup insigt i människliga hjertat, med den dråpeliga konsten at måla tankar. Till bevis wil jag inrycka början af et Poem, kallat en Maji-Dag, som skal fortsättas, om mine läsare det åstunda.

I.

„Min Muse kom och lad os flye,
 „Fra dette melancholiske Fængsel,
 „Hvor Døfter daglig døe i Trængsel,
 „Och fødes for at døe paa nye!

§ 3

„Hvor

„Hvor Kunst och Bidd kun pønser paa
 „Den beste Plan til nye Sorger;
 „Dg Rigdom sulter for at faae
 „Det Støv, den for sin Arving borger.

2.

„Hvor Retten selv er Tårning-Kast;
 „Hvor Ja af Hylere bortleyes;
 „Hvor Dyder mot Ducater veyes;
 „Hvor Fattigdom er største last;
 „Hvor Rigdom gjør en Daare klog,
 „Urwærdig, ædel, sindrig, flygtig;
 „Hvor Sindets Roe sin Afkeed tog,
 „Da Nøysomhed blev gjort landflygtig.

3.

„Hvor Solen, Verdens Morgen-Pragt,
 „Paa lukte Dnye-laage, maler;
 „Hvor Nag og Sorg, naar Hanen galer,
 „Gaar endnu vaagne på sin Bagt,
 „Hvor Narre af hverandre leer,
 „Dg den som andres Feil antaster,
 „Er ofte selv, som hver Mand seer,
 „Langt større Nar, end den han laster.

4.

„Hvor Wiisdom selv er bundet til
 „De love, som af Daarer stiftes;
 „Hvor man maa leve, elske, giftes,
 „Ey som man selv, men Moden, vil.
 „Hvor

„Hvor Tvang er Bellyst; Mad blir Gift;
 „Hvor Sundhed driffes for at mistes;
 „Hvor Løster er kun Tjengens Drift;
 „Dg Dyd kun roses for at fristes.

5.

„Hvor Urelighet er wis Forliis:
 „Enfoldighed blir dråbt af Kunster;
 „Hvor Gudsfrugt holdes kun for Dunster;
 „Dg Dievlen er kun Pøbels Riis.
 „Hvor den af Støv til Årens Top
 „Med megen Omfarg blir opræffet,
 „Som veed at bukke for den Krop,
 „Hans Hierte ønsker var radbræffet.

6.

„Hvor ingen nok forsigtig kan
 „Bland Ræve, Tigre, Löver vandre,
 „Som endnu værre er end andre,
 „Fordi de eyer meer Forstand.
 „Hvor = = = D min Muse lad os slye
 „Den Sværm hvor lusten selv anstifter,
 „Hvor Lørd! og Tie! og Frygt! og Flye!
 „Er Reglen for at leve sikker.

7.

„Søg op det Stæd hvor Frihed boer!
 „Hvor kunstlet Sorg, selvgiorte Plager,
 „Udgjør ej Livets fleeste Klager,
 „Men Smile selv hos Armod groer;
 „Hvor

„Hvor Jeg og Du kan løse lidt
 „De Tanker, som laae før i Tænker,
 „Dg uden Tummel drikke frit
 „Den Nectar som Naturen skænker.“

8.

Saa tænkte jeg en Maji-Dag,
 Dg reyste strax til hine Enge,
 Hvor Flora reeder Blomster-Senge
 For Kroppen under Stjerne-Tag,
 Her kasted' jeg mig på en Høy,
 Forgabt, henrykket og fornøyet,
 I samme Øyeblik da Øyet
 Nysgierrigt om i Cirklen fløy.

9.

O Gud! hvad Skue-Plads var her
 For Lugt, for Syn, og alle Sandser!
 En nye Natur omhængt med Krandsfer
 Fremviiste **E**den her og der,
 Den luttret Luft sin Ambra stød,
 Naar Zephyr sine Dinger rørte,
 Saa lugten strax i Vellyst flød:
 Hvert Aande-Dræt nye Balsam førte.

10.

Förundnings-fuldt mit Øye saae
 Et Landskab af Naturen malet,
 Som i en herlig Runding praaled',
 Hvor grønt sig tabte i det blaa;

Den

Den heele Kreds var overalt
 Med en Zaphir-blaa Bælvind dækket,
 Hvis Grundvold dels paa Bierge falde
 Dg deels sig ned i Havet strækket'.

II.

Hvor en saa viid og yndig Plan
 Med nye Hentykkelse fornøyet,
 Dg intog Syn och Sands, da Øyet
 Saae denne søde Scene an;
 At Solens brudte Straal'er, som
 I tusind Chrystal-Speyle, spilled'
 Paa Bølgerne, som tumled' om,
 Dg langsom ind paa Stranden trilled'.
 (Fortsætning hærnæst.)

Kan Vintersæd udsås om Våren?

Det är ifrån långliga tider bekant, at då wåre höstar infallet, och då kålen eller frostet uti Martio ej hindrat, somlige utlådt sin winter-råg, och hast en god förd uti Augusti månad; hwilket ock i år händt uti Halland, och uti Markshärad i Westergöthland, hwarest de den 26 och 27 Martii wid torr wäderlek nedförde rågen, hwilken blifwet så god, som någon annan winter-råg: men det tror jag är nytt, at winter-korn öfwen kan sås om wåren. Kåmmer-Präses och Rådmanen uti Warberg, Herr Johan Håk, nödgades för höst-wåta, aflåta sanningen med 2 kappar winter-korn; hwilket

L 5

ufsåd.

utfäddes ej förän i Martio, och uppstår uti Jullimånad, til allas nöje. Saken är så mycket mera angelägen at berättas, som winter-korn är ömtåligt, helst om långa vintrar, och i synnerhet wår-föllden, hindrar, at det bittida kan komma i wårt, och om midssommars-tiden blifwa moget, - efter des natur: hwarföre en som fruktas för wintren, kan utan fara försöka des sanning om wåren. Nyttan af detta korn är i synnerhet, at det blifwer bittida moget för en landtman, som kan öfopandes få bröd i huset, då intet förråd fins uppå loften eller i lårarne; jämte det, at ingen hafre eller annan slags säd kan därmed blandas, medan kornet blifwer så bittida moget, at om något slag af oagtsamhet tilkommet, har det ej hunnet så långt, at där af blifwet kärne, och således tror jag, at det öf förqwäfwer annan säd, då det om wåren utsås.

Til gryn är det särdeles drägtigt, äfwen til malt och helgryn: ty det åger en fin skal, hwit kärne, och är fritt ifrån främmande frö och säd. Herr Borgmästaren Pihlson, som har ej mindre förtjenster i landt- än Stads-hushållningen, har för 10 eller 11 år inskaffat winter-korn, hwaraf på sättes-gården Jonssö, och någorstädes i Warberg, altid blifwet ganska bördig skörd, om icke wår-föllden waret för långsam. Set och god muljord åskar winter-kornet til sin wårt.

Omnium autem rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homine, nihil libero dignius.

E. S. V. D.

Hwad

Hwad Nytt i Staden?

Korta Stads-nyheter.

Götheborgske Wexelcoursen.

Onsdagen, den 19 Augusti.

London	-	-	69 $\frac{1}{2}$	-	-	Dal. R:mt.
Amsterdam	-	-	66 $\frac{1}{2}$	-	-	M:f R:mt.

Ankomne äro Skepparne Lars Pedersen Höjer ifrån Skagen med torr fisk, Jonas Lind ifrån Lieth med barlast, Jonas Er. Mörk ifrån Poulgain, Hans Swensson Röse ifrån Croshwit med salt, och Jan Dnnes ifrån Hamburg med tunneband.

Utgångne äro Skepparne Jöns Johanson til Whiby, och Håkan Olofsson til Lieth med järn och bräder.

Helsingör. Den 10 Augusti afgingo Skepparne Christ. Jenson Graven ifrån Stockholm til Ålborg med tjära, Henning Dauw ifrån Wiborg och Petersborg til Lissabon med järn, William Hørsberg ifrån Norköping til Dumber med dito, och Isaac Kamecker ifrån Cagliari och Mallaga til Stockholm med salt. Den 11. Jöns Lindberg, Eric Wifström och Jonas Norberg ifrån St. Ubes och Cagliari til Stockholm med salt. Den 12. Charles

les Laver ifrån Hamburg til Stockholm med barlast, Johan Kullman ifrån Bourdeaux til Stockholm med win, och Nils Norman ifrån Malmö til Ålborg med tjära. Den 13. William Richmond, Jeremias Berg, Joh. Fr. Widegren och Johan Steffens ifrån Hull, St. Ubes, Statie, Marfelle och Mallaga til Stockholm med barlast, salt och styckgods. Den 14. Peter Widing och Olof Larssen ifrån Stockholm och Malmö til Ålborg med tjära, Olof Armar, Anders Westberg, Peter Sweder och Johan Åsberg ifrån Geste och Carlshamn til Gøtcheborg med barlast. Den 15. Anders Ulbult och Hans Pilsström ifrån Carlshamn och Nstad til Gøtcheborg med barlast. Den 16. Hindrich Holtfreter ifrån Stockholm til Amsterdam med tjära.

Små Kyrko-tidningar.

I Swenska Församlingen äro ifrån den 13 til den 19 dennes födde 3 Gosse och 2 Flickobarn: Döde Enkan Madame Elisabet Ugglas af feber, Madame Lingwist af wattusot, Assistenten Herr Elias Bass af feber, Handelsmannen Herr Jöns Jönsson af slag och hetsig feber, 1 Gossebarn af trostven, och 2 Flickobarn af hosta.

I Nyssa Församlingen dödt 1 barn.

I Kronhus-Församlingen födde 2 barn: Wigde Fortifications-timmermannen Anders Spargren och Pigan Anna Ahlberg: Dödt 1 barn af slag.

Öconomiska Småsaker.

Är det lofgifwet, at sätta fram några små frågor, och swara til en början, efter almänna insigter; så frågas billigt i vår penninglösa tid:

1. **30 skal skaffa penningar i landet?** Det är afgjort, hwem rättigheten tillkommer, at slå mynt, och förordna om des frod och korn: här om är ingen fråga. Meningen är, ho skal skaffa guld och silfwer, eller något at mynta af? Swar: Den som förstår bäst handelen. Skulle Konung och Ständer draga försorg om guld och silfwers införsel; så fölle waran utan twiswel för dyr. Ty det som handlas för Kronans egen värdning, har gerna den elskan, at kosta mer än eljes. Doch undantager jag den händelsen, då Kronan har penningar, at draga in. Annars hafwa ju Herrar Handlande samma, om icke större, wiighet, at införskrifwa guld och silfwer, som våre Guldarbetare, hwilke sednare äro söga förlägnare nu, än tilföre. Därjämte synes billigt, at den som har penningar, måtte få tillstånd at röra dem, och fölgagteligen Picka dem ut til sina förnödenheter. Härigenom hindras coursen at stena; och blir det handelens ensak, at skaffa nytt ämne til myntning: en angelägenhet, som de större Concoiren torde med fördel bedrifwa.

2. **Swarmed skole wi köpa guld och silfwer,** i den händelsen, at wi stå uti underwigt; och långt ifrån at tänka på rikedomar, äre swärtligen

gen i stånd, at betala våra skulder? Frågan är mindre benig at förstå; men huru besvaras hot? Jämte det, som i förra Weckobladet framställes, (se s. 521.) wil jag i synnerhet nämna fragter på Lewanten och flera orter, såsom medel til rikedomar. Det är sant, at hälftenbrukare på landet blifwa sällan förmögne; doch -- hwad skal den fattige göra? Sverige har inga penningar; men wäl armar, som kunna sträckas, både til sjös och lands; och det wata hälftenbruket löner sig bäst, efter försä- renheten. Det är nog, at en besättning af et dus- sen ssomån drar ifrån utländningen på 3 til 4 år mer, än 12 ypperlige Mästare förtjena på samma tid. Winsten kommer an på myckenheten. Tänk, om våre 8000 rymmare, som ärligen uthytta, tjene Sverige med sina sföreser! hwad ansenliga sum- mor skulle icke de draga in i Riket, genom så rundt arfwode? Jag tar ej mindre til, än 8 millioner.

**Öfwer Venus i Solen den 8 Junii
1761.**

Förfarenhet i stjernors lopp
En trogen wän mig tänkte gifwa;
Han bad mig se i solen opp;
Jag skulle Venus warse blifwa.
Mit öga strax af förwett bran.
Jag wet ej hwad min långtan öfte;
Jag allestädes Venus softe,
Och hånne midt i Solen san.

Men

Men tänk, hwad straff mit förwett fick!
Jag miste bruket af mit öga,
Och stötte pannan, när jag gick.
Jag ser, sad jag, at i det höga
Har Venus samma sed som hår.
Den skidnad bör man likwäl märka:
At Venus plår i mörkret werka
Det teket, som Vulcanus hår.

EPIGR. LXVIII.

ALLOEOSIS ZWINGLIANA.

En Satanæ laryam! Ratio matertera monstri
est,
Impietas mater, Zwinglius ille pater.
Suscipit infantem Calvinus; at ira Lutheri
Hæc et plura domat fulmine monstra suo.
Ipse Redemptoris Christus Salvator egebit:
Finge hominem solum (dixerat ille) pati.

EPIGR. LXIX.

Si datur Alcides in cælo, clava timenda est.
In cælum, Zwingli, nolumus ire tuum.

EPIGR. LXX.

Photinus *ψιλον ένθρωπον* statuebat Jesum:
Non homo Photinus, bestia nempe fuit.
Rund-

Kundgörelser.

Den 1 nästkommande September blir på offentlig Auction försaldt et parti Stål- och hvalfskistran på tunnor, och et liter dito insaltade Stål-Fin, för Grönländska Compagniets räkning.

Den 25 dennes tänker man, uti afledne Capitainen von Schotings hus, beläget i Masthugget, genom offentlig auction försälja allahanda wakra och wäl-conditionerade husgeräds-saker af silfwer, ten, koppar, messing och järn, utom säng- och lin-fläder, porcellaine, speglar, bord och stolar, jämte något rosen- och ebenholts, och hwad mera, som före auctionen kan beses.

Om något salt isfrån Cadix åstundas, kan där om underrättelse fås hos Herr Joh. Hinr. Slish, samt om priset accorderas.

Hos Herr Joh. Fred. Sponseker finnes til salu, et ankartåg, 60 til 70 samnar långt, och 18 tum tjockt, ej mycket brukat; äfwen 30 samnar bej-rep, 53 samnar pert-lina, 2 stycken stora pardoner med 4 blåckar, 6 stycken stängewantar med jungfrur uti: samt et parti stort och godt Ängelskt korn, och et dito stor Ängelskt hafre, utom en sort Älgårds ärtor, och finaste hvetemjöl i större och mindre fastager.

Hos Herr Swen J. Swenson är til köps i flaskor torr malen senap: samma kan också fås uti mindre partier tillagad, efter hwar ens behag, i styfwerals.

De som åstunda koppor, eller et mindre oundt, och wilja til den ändan låta sina barn ympas på Frimurare-barnhuset, täckas inom den 10 September anmäla sig hos Herr C. D. Engelhardt, i des hus wid stora Hamnegatan.

Göteborgska

Magasinet.

Lördagen, den 29 Augusti 1761.

Fortsättning af en Maji-Dag.

12.

Fra Havet var et Teppe lagt,
Hvor Grunden grönt i grönt Stafferet
Med guult, och rödt, och blaåt Stafferet
Fremwiste Arets Morgon-Dragt,
Nyfödde Planter titted' op,
Ved Solens Kraft til lys opwakte,
Med grönnne Kroner paa sin Top
Til Tidne om det Haab de bragte.

13.

Hist laae et Bierg, hvis svære Kropp
En prægtig Skue-Plads bestemte,
Dets Rod sig i Afgrunden gientte,
Og Toppen steg mod Skjen op,
Det som en særskildt Verden laae
Af Jord och Marmor sammencættet,
Man hist och her en Grotte saae,
Hvor Solen havde Sneen smeltet.

M m

Den